§ 95
Elintarvikevalvontasuunnitelman 2012 toteutumisen arviointi Helsingissä

HEL 2013-003234 T 11 02 00

Päätös

Ympäristölautakunta päätti hyväksyä Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen elintarvikevalvontasuunnitelman 2012 toteutumisen arvioinnin.

Pöytäkirjanote esityslistateksteineen ja liitteineen ympäristöterveysyksikölle ja Etelä-Suomen aluehallintovirastoon (PL 110, 00521 Helsinki ja ymp.etela@avi.fi).

Esittelijä

ympäristöjohtaja
Pekka Kansanen

Lisätiedot

Riikka Åberg, v.a. ympäristöterveyspäällikkö, puhelin: +358 9 310 32010
riikka.aberg(a)hel.fi
Leea Kultanen, johtava terveystarkastaja, puhelin: +358 9 310 31522
leea.kultanen(a)hel.fi
Maria Sjöman, vs. kaupungineläinlääkäri, puhelin: 310 31585
maria.sjoman(a)hel.fi

Liitteet

1	Vasuraportti2012.pdf
2	Eltu 2012.pdf
3	Suunnitelmalliset tarkastukset 2012.pdf

Otteet

Ote	Otteen liitteet
Etelä-Suomen aluehallintovirasto (Helsingin toimipaikka)	Esitysteksti Liite 1 Liite 2 Liite 3

Päätösehdotus

Ympäristölautakunta päättänee hyväksyä Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen elintarvikevalvontasuunnitelman 2012 toteutumisen arvioinnin.

Pöytäkirjanote esityslistateksteineen ja liitteineen ympäristöterveysyksikölle ja Etelä-Suomen aluehallintovirastoon (PL 110, 00521 Helsinki ja ymp.etela@avi.fi).

Esittelijä

Helsingin kaupungin ympäristölautakunta hyväksyi 13.12.2011 (361 §) elintarvikevalvontasuunnitelman päivityksen vuodelle 2012 osana Helsingin kaupungin ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman 2010-2012 päivitystä vuodelle 2012. Tässä selvityksessä arvioidaan elintarvikevalvontasuunnitelman toteutumista vuonna 2012.

Valtioneuvoston asetus kunnan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmasta (665/2006) määrittelee, että arvioinnin tulee sisältää ainakin tarkastusten ja näytteiden määrä valvontakohdetyypeittäin, tarkastusten kattavuus ja valvonnasta saatujen tulojen kohdentuminen.

Elintarvikelain mukaan suunnitelmallinen valvonta on maksullista. Ympäristöterveydenhuollon taksa on viimeksi päivitetty 22.5.2012 (Ylk 178 §), missä yhteydessä elintarvikelain mukaisia maksuja on tarkistettu.

Tarkastusten ja näytteenoton toteutuma vuonna 2012

Elintarviketarkastuksia suunniteltiin tehtävän 3300 kappaletta, joista 2700 (80 %) suunnitelmallisia tarkastuksia.

Suunnitelmallisilla tarkastuksilla tarkoitetaan uusien elintarvikehuoneistojen aloitustarkastuksia sekä muita suunnitelmallisia tarkastuksia, joissa tarkastetaan huoneiston tiloja, toiminnan hygieniaa ja omavalvonnan toimivuutta. Suunnitelmallisiin tarkastuksiin luetaan myös uusintatarkastukset, jotka tehdään epäkohtien korjaamisen varmistamiseksi. Muita kuin suunnitelmallisia tarkastuksia ovat esimerkiksi ruokamyrkytysepäilyn johdosta tehtävät tarkastukset tai Eviran valvontapyynnöistä johtuvat tarkastukset.

Tarkastusten kokonaismäärä vuonna 2012 oli 2485, joista 1822 suunnitelmallisia tarkastuksia. Tarkastusten kokonaismäärässä päästiin 75 %:iin tavoitteesta ja suunnitelmallisten tarkastusten määrässä 67 %:iin tavoitteesta.

Riskinarvioinnin perusteella valvonnassa on priorisoitu ruokaravintoloita, keskuskeittiöitä sekä myyntipaikoista ruokaa valmistavia tai helposti pilaantuvia elintarvikkeita käsitteleviä elintarvikemyymälöitä ja ulkomyyntipisteitä. Tuotantolaitosten valvonnassa on pyritty noudattamaan Eviran suosittelemia tarkastusmääriä.

Ensisaapumisvalvonta valtiollistettiin 1.5.2008, mistä lähtien ympäristökeskus on myynyt valvontapalveluita Eviralle. Ensisaapumisvalvontatarkastuksia tehtiin yhteensä 55.

Elintarvikenäytteitä suunniteltiin otettavan 2100 kpl, joista 1900 suunnitelmallisia valvontanäytteitä. Näytteitä otettiin yhteensä 2398, joista 2160 oli suunnitelmallisia näytteitä. Elintarvikenäytteet tutkittiin MetropoliLabissa. Näytteitä otettiin kattavasti ja niiden määrä ylitti asetetun tavoitteen. Näytteenotto oli edellisvuoden tapaan suunnattu projekteihin.

Aluehallintovirastoon tammikuussa 2013 lähetetty lomake elintarvikevalvonnan tietojenkeruusta (ns. ELTU-lomake) ja Eviran edellyttämä erillinen VASU-raportti elintarvikevalvonnan toteutumisesta sekä taulukko suunnitelmallisten tarkastusten jakaumasta ovat esityslistan liitteinä. Yksityiskohtaisemmat valvontatiedot käyvät ilmi raporteista.

Tarkastusten kattavuus

Elintarvikehuoneistojen lukumäärä oli 4812, joista tarkastettiin 1540 kohdetta. Tarkastusten kattavuus oli 32 %. Tarkastukset suunnattiin riskiperusteisesti kohteisiin, joissa käsitellään helposti pilaantuvia elintarvikkeita. Valvontakohteista tarkastettiin 100 %:n kattavasti liha-, kala- ja maitoalan laitokset, tukkukaupat ja eläimistä saatavia elintarvikkeita varastoivat laitokset. Suurtalouksista eniten tarkastuksia kohdistettiin ruokaravintoloihin ja vähiten laitoskeittiöihin. Myymälöistä tarkastukset painottuivat sellaisiin myymälöihin, joissa käsitellään helposti pilaantuvia elintarvikkeita.

Kehotusten ja pakkokeinojen seuranta

Ympäristöterveysyksikössä on järjestelmällisesti kehitetty elintarvikelain mukaisten pakkokeinojen käyttöä. Pakkokeinoja käytetään silloin, kun kehotuksia ei ole noudatettu tai kyse on sellaisista elintarvikelainsäädännön rikkomuksista, jotka edellyttävät kiireellisiä toimenpiteitä.

Vuonna 2012 annettiin 31 elintarvikelain mukaista määräystä tai kieltoa, mikä oli saman verran kuin edellisvuonna. Määräykset koskivat pääasiassa elintarvikehuoneistojen rakenteellisia ja toiminnallisia epäkohtia tai omavalvonnan laiminlyömistä. Elintarvikkeita koskevat päätökset koskivat useimmiten vanhentuneiden tai puutteellisesti merkittyjen elintarvikkeiden määräämistä hävitettäväksi. Kaksi ravintolaa suljettiin huonon hygienian ja siitä aiheutuvan terveysvaaran vuoksi. Kaksi tapausta ilmoitettiin esitutkintaviranomaiselle ja ympäristökeskuksen tietoon tuli kaksi tuomiota elintarvikerikkomuksesta kunnan alueella

Valvontakohteiden riskinarvioinnin toteutuminen

Helsingin valvontakohteet on jaoteltu riskiperusteisesti Eviran EVO-taulukon mukaisesti.

Valvontaprojektien toteutuma

Vuonna 2012 suunniteltiin toteutettavan tai saatettavan loppuun seitsemän omaa valvontaprojektia. Lisäksi osallistuttiin Eviran ja Aluehallintoviraston projekteihin.

Ympäristökeskuksen projekteista sushin hygieeninen laatu sekä jäähdytettyjen ruokien hygieeninen laatu olivat yhdistettyjä näytteenotto- ja tarkastusprojekteja. Pääkaupunkiseudun yhteisinä toteutettiin elintarvikehuoneistoissa käytettävän jään mikrobiologista laatua sekä energiajuomien vitamiini- ja kofeiinipitoisuutta koskevat projektit. Monivuotisista projekteista jatkettiin mädin laatua koskevaa projektia ja aloitettiin valvontakokemusten perusteella mausteiden laatua koskeva kaksivuotinen projekti.

Lisäksi osallistuttiin Eviran lihavalmisteiden listeriaprojektiin, johon liittyi näytteenotto 1-2 kertaa kuukaudessa. Lisäksi osallistuttiin Eviran GMO-näytteenottoprojektiin, savustettujen kalastustuotteita ja lihavalmisteita koskeneeseen PAH- projektiin sekä kasvisvarastojen olosuhdekartoitukseen.

Ruokamyrkytysten selvittämisen varautumistoiminnan toimivuus

Elintarvikevalvontaan liittyviä valituksia käsiteltiin 715 kappaletta, joista 369 oli ruokamyrkytysepäilyjä ja loput muita elintarvikkeisiin liittyviä valituksia. Ruokamyrkytysepäilyistä suurin osa oli yksittäisiä ruokamyrkytysepäilyjä. Varsinaisia epidemioita, joissa sairastuneita oli vähintään viisi, todettiin 14.

Vuonna 2012 Helsingissä oli kaksi suurta tavanomaisesta poikkeavaa epidemiaa. 97 henkilöä sairastui salmonellan aiheuttamaan ruokamyrkytykseen ruokailtuaan kahdessa eri tilaisuudessa. Ruoat oli valmistanut sama pitopalveluyrittäjä. Salmonellan välittäjäelintarvikkeesta ei saatu varmuutta. Cryptosporidium-alkueläimen saastuttama salaatti aiheutti usealla paikkakunnalla epidemioita, joista Helsingissä kaksi. Noroviruksen aiheuttamia epidemioita selvitettiin kuusi, joissa yhteensä sairastui noin kolmesataa ruokailijaa.

Ilmoitusten ja hakemusten käsittely

Elintarvikehuoneistojen hyväksymistä tai toimijan vaihtumista koskevia päätöksiä sekä elintarvikelain mukaisia rekisteröinti-ilmoituksia käsiteltiin 695, mikä oli hieman vähemmän kuin edellisvuonna, jolloin ilmoituksia käsiteltiin 756. Määrän väheneminen johtunee

lainsäädäntömuutoksista, kun elintarvikehuoneistoilla ei enää ole ennakkohyväksyntää.

Ympäristökeskus kehitti elintarvikehuoneistoja koskevaa sähköistä ilmoitusmenettelyä yhteistyössä kaupungin tietohallinnon kanssa, jotta ilmoitusten käsittelystä saataisiin entistä sujuvampaa.

Laitoksia koskevia hyväksymishakemuksia käsiteltiin seitsemän, joista suurin osa koski liha- ja kalalaitosten toiminnassa tapahtuneita olennaisia muutoksia.

Elintarvikevalvonnan henkilöstövoimavarojen toteutuminen

Ympäristöterveysyksikössä elintarvikevalvontatehtävissä toimi vuonna 2012 ympäristöterveyspäällikkö, neljä eläinlääkäriä, johtava terveystarkastaja, yhdeksän elintarviketarkastajaa, 14,5 terveystarkastajaa ja neljä avustavaa henkilöstöä. Yhteensä elintarvikevalvontaan käytettiin 30,5 henkilötyövuotta.

Syyt tavoitteiden ja toteutumien eroissa

Etelä-Suomen lääninhallitus (nykyinen aluehallintovirasto) teki Helsingin kaupungin ympäristökeskukseen arvioinnin elintarvikevalvonnan vaatimuksenmukaisuudesta vuonna 2007, jossa todettiin yhteenvetona että Helsingin elintarvikevalvontatyön laadun kehittäminen on onnistunut hyvin mutta voimavarat ovat pitkään olleet riittämättömät. Aluehallintovirasto ei ole tehnyt uusia arviointikäyntejä Helsinkiin.

Vuonna 2007 pääosin elintarvikevalvontaan lisättiin neljä uutta tarkastajan virkaa. Tämän jälkeen ei ole saatu uusia vakansseja ympäristöterveysyksikköön, lukuun ottamatta valvontaeläinlääkärin virkaa, jonka kustannukset katetaan pääosin valtion varoista eläinlääkintähuoltolain perusteella. Lisäksi vuonna 2010 eläkkeelle jääneen terveystarkastajan vakanssi on jätetty täyttämättä taloussäästöjen vuoksi. Elintarvikevalvonnassa on arvioitu olevan noin 10 htv:n resurssivaje, kun ottaa huomioon Helsingin elintarvikevalvontakohteiden määrän ja laadun sekä Eviran suositukset valvontatarpeesta.

Vuonna 2012 ruokamyrkytysepäilyilmoitusten määrä kasvoi edellisvuoteen nähden 5 % ja selvitettävänä oli kaksi valtakunnallisesti erittäin suurta epidemiaa. Ennalta arvaamattomien työtehtävien kuten ruokamyrkytysepäilyilmoitusten ja esimerkiksi Evirasta tulleiden valvontapyyntöjen määrä vaikuttaa osaltaan suunnitelmallisten tarkastusten määrän toteutumaan.

Elintarvikelain mukaan kunnan tulee toimittaa elintarvikevalvontaa koskevat tiedot sähköisesti Eviran määrittelemällä tavalla. Elintarvikevalvontatiedot on luokiteltava erittäin yksityiskohtaisen ns. KUTI-luokittelun mukaisesti. Luokittelussa tarkastetaan kaikki toimijaa koskevat tavanomaiset tiedot kuten osoite ja y-tunnus. Lisäksi kaikki elintarvikehuoneistossa harjoitettava toiminta on luokiteltava Eviran määrittelemällä tavalla ja esimerkiksi ravintoloiden osalta tietojärjestelmään on vietävä muiden huoneistoa koskevien tietojen ohella asiakaspaikka- ja annosmäärätiedot. Vuonna 2012 siirryttiin KUTI2-luokitteluun, jolloin myös jokainen tarkastus ja tarkastuksella tehdyt havainnot on luokiteltava Eviran määrittelemällä tavalla. Käytännössä KUTI-luokittelu on erittäin työlästä ja aikaa vievää, mikä lisää yhteen tarkastukseen kuluvaa aikaa ja vaikuttaa osaltaan tarkastusmääriin.

Toimenpiteet ja keinot suunnitelman ja toteuman eron kaventamiseksi

Vuonna 2013 voidaan täyttää yksi säästössä ollut elintarviketarkastajan virka, mikä lisää käytettävissä olevia resursseja vuoteen 2012 nähden.

Elintarvikehuoneistoja koskevien rekisteröinti-ilmoitusten käsittely delegoitiin ympäristökeskuksessa elintarvike- ja terveystarkastajille 1.9.2011 lähtien, jotta elintarvikehuoneistojen rekisteröintimenettely olisi mahdollisimman kevyt ja sujuva. Vuonna 2012 saatiin valmiiksi sähköinen rekisteröintilomake, jonka tavoitteena on helpottaa ilmoitusten käsittelyä.

Elintarvikevalvontaa tehdään sekä terveysvalvonnan että elintarvikevalvonnan vastuualueella. Vuoden 2012 alusta lähtien terveysvalvonnan vastuualueen terveystarkastajista 14,5 on keskittynyt elintarvikevalvontaan 15 peruspiirin sijaan neljällä postinumeroittain jaetulla alueella ja viisi tarkastajaa huolehtii muista tehtävistä kuten terveydensuojelu-, tupakka- ja kuluttajaturvallisuuslain mukaisesta valvonnasta. Elintarvikevalvonnan vastuualueen yhdeksän elintarviketarkastajan valvontakohteet on jaettu uudelleen valvontatarpeen ja riskinarvioinnin perusteella. Lisäksi vastuualueelle siirrettiin myymälöiden, joissa on palvelumyyntiä, valvonta.

Toimenpiteiden tavoitteena on lisätä tarkastusten määrää ja kattavuutta ja niiden vaikutus näkyy vähitellen.

Tulot elintarvikevalvonnasta

Elintarvikehuoneistojen ilmoitusten käsittelystä ja hyväksymisestä saadut tulot vuonna 2012 olivat 43 034 euroa. Valvonnasta saadut tulot olivat 228 344 euroa. Täten elintarvikevalvonnasta kertyneet tulot olivat yhteensä 271 378 euroa (343 683 vuonna 2010, 316 206 vuonna 2011).

Elintarvikevalvonnasta saadut tulot eivät ole kohdentuneet ympäristöterveysyksikön toimintaan, mikä johtuu kaupungin budjettirakenteesta.

Esittelijä

ympäristöjohtaja
Pekka Kansanen

Lisätiedot

Riikka Åberg, v.a. ympäristöterveyspäällikkö, puhelin: +358 9 310 32010
riikka.aberg(a)hel.fi
Leea Kultanen, johtava terveystarkastaja, puhelin: +358 9 310 31522
leea.kultanen(a)hel.fi
Maria Sjöman, vs. kaupungineläinlääkäri, puhelin: 310 31585
maria.sjoman(a)hel.fi

Liitteet

1	Vasuraportti2012.pdf
2	Eltu 2012.pdf
3	Suunnitelmalliset tarkastukset 2012.pdf

Otteet

Ote	Otteen liitteet
Etelä-Suomen aluehallintovirasto (Helsingin toimipaikka)	Esitysteksti Liite 1 Liite 2 Liite 3

Tiedoksi

Ympäristöterveysyksikkö